

Tranås stadshus

Antikvarisk medverkan i samband med
ombyggnader i källarvåningen

*Tranås stad i Tranås kommun,
Jönköpings län*

Tranås stadshus

Antikvarisk medverkan i samband med
ombyggnader i källarvåningen

Tranås stad i Tranås kommun,
Jönköpings län.

Rapport och foto: Anders Franzén
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2014

Innehåll

Inledning.....	5
Syfte	5
Historik.....	6
Beskrivning inför åtgärder.....	6
Kafeterian, rum 035.....	6
Konferensrummet, rum 034.....	7
Kopieringsrummet, rum 033.....	7
Övriga utrymmen.....	7
Vidtagna åtgärder.....	8
Kafeterian, rum 035.....	8
Konferensrummet, rum 034.....	10
Kopieringsrummet, rum 033.....	11
Övriga utrymmen.....	11
Övrigt.....	11
Sammanfattning.....	12
Administrativa uppgifter.....	14
Referenser.....	14
Tryckta källor.....	14
Arkiv.....	14

Bilagor

Bilaga 1. Materialspecifikation

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

Länsstyrelsen lämnade tillstånd till förändringar av källarvåningen i byggnadsminnet Tranås stadshus den 17 februari 2014. Handlingarna har upprättats av Tranark AB genom arkitekt Karin Lind. Beslutet stadgade att arbetena skall följas av antikvarisk medverkan. Byggherren har valt att anlita Jönköpings läns museum för denna medverkan. Handläggare har varit antikvarie Anders Franzén som även sammanställt föreliggande rapport, som sammanfattar vad som framkom vid arbetena.

Arbetena genomfördes under sommarhalvåret 2014.

Syfte

Syftet med åtgärderna var att ta ett helhetsgrepp på en rad olika praktiska funktioner i källarvåningen. Beträffande förändringarna i kafeterian var målet att skapa en smidig logistik och dämpa ljudnivån. Ett annat mål var att tydligare separera kommunens tryckerifunktion från köksfunktionerna.

Den antikvariska medverkans syfte var att dokumentera åtgärderna och att ge råd beträffande detaljutförandet. Arbetena avseende rum som särskilt pekats ut i byggnadens vårdprogram dokumenterades grundligare än åtgärderna i övriga rum.

Översikt över kafeterian inför arbetena.

Kafeterian i stadshusets källare har en kuriositet i form av det fasadparti från det gamla stadshuset som är placerat på den innersta väggen. Längsoffan döljer väggpartiets nedre del.

Historik

Tranås stadshus uppfördes åren 1952-53 efter ritningar av arkitekterna Adrian Langendal och Ivar Stål. För en grundlig historik över byggnaden hänvisas till läns museets byggnadsvårdsrapport 2013:42.

Källarvåningen inrymde från början en rad olika funktioner. I den södra delen fanns en servering inrymd. Denna var en offentlig servering de första åren. Rörelsen omfattade en stor kafeteria och invid denna låg ett mindre rum som kallades "konferens". Detta mindre rum var antagligen avsett för mindre, interna representationssammanhang.

För övrigt omfattade den södra delen av källaren, kopieringsrum, förråd och vaktmästeri.

Beskrivning inför åtgärder

Kafeterian och f.d. konferensrummet är i ett prydligt skick, men flera av de inre rummen präglas av temporära lösningar och ger i flera avseenden ett rörigt intryck.

Kafeterian, rum 035

Kafeterian har ett golv av lamellparkett av ek. Det är tydligt att golvet är relativt sentida och inte av högsta kvalitet. Kring golvet finns profilerade golvlistor av ek. Flertalet väggar är av puts och målade i vitt. Innertaket är av betong, putsat och vitmålat. Delar av det är klätt med akustikplattor som lämnar vissa ytor fria vid väggarna och rummets två kolonner. Takbelysningen är integrerad i akustikplattorna.

Större delen av rummets sydöstra gavel har skåpsinredning och kyl- och frysskåp. En av denna väggs två dörrar är avhängd och en blockeras av kylskåp.

Rummets inre vägg är försedd med det gamla stadshusets ytterpanel och fönster. Möbleringen är ställd även framför denna vägg.

Ovan: Väggen med den gamla stadshusfasaden och dess dörrar doldes delvis av möbleringen.

Till höger: Kafeterian inför arbetena. Lägg märke till takets ljudabsorbenter som finns i rektangulära öar.

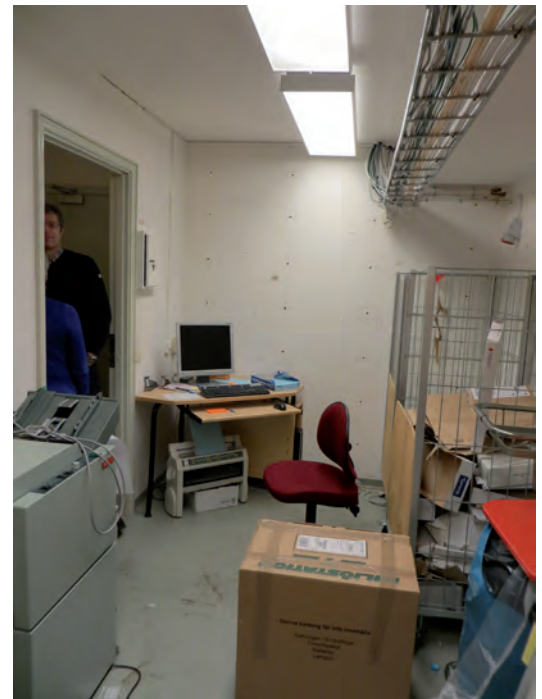

Ovan: Detalj av konferensrummets klinkergolv inför arbetena.

Till vänster: En dörr i kafeterian var blockerad av kylskåp.

Konferensrummet, rum 034

Konferensrummet har ett sekundärt golv av klinker i rödorange kulör. Väggarna är putsade och vitmålade. Väggarna utmärker sig genom att hörnen inte är vinklade utan har rundade böjningar. Innertaket är klätt med en lamellpanel av furu och kring taket går en profilerad taklist av fernissad furu.

Ovan: De inre delarna av källaren hade provisoriskt inredda förråd och kontor.

Till vänster: Detalj av taket i konferensrummet.

Kopieringsrummet, rum 033

Hörnrummet i söder användes ursprungligen som kopieringsrum, men är nu avsett att inrymma köket. Rummet har klinkergolv och putsade och målade väggar.

Övriga utrymmen

Övriga inre utrymmen i källaren har antingen klinkergolv eller betonggolv. Väggarna är putsade fränsett vissa sekundära mellanväggar som endast är uppbyggda av regler och board.

Ovan: Detalj av det ursprungliga parkettgolvet konstruktion och underliggande sandbädd. Isoleringen som skymtar tillhör inte konstruktionen utan har lagts dit vid fototillfället.

Nedan: Detalj av den ursprungliga golvlisten. Till höger dess ursprungliga kulör med opigmenterad färg, till vänster sedan den betsats eller försetts med pigmenterad färg samt en sekundär golvlist.

Den återupptäckta öppna spisen.

Vidtagna åtgärder

Kafeterian, rum 035

Målet var att byta ut kafeterians golv mot ett mer praktiskt golv. Samtidigt ville man kontrollera fuktbelastningen i konstruktionen. Inför arbetena menade antikvarien att det troligen funnits ett linoleumgolv från början, vilket visade sig vara fel.

Det befintliga lamellparkettgolvet revs och det visade sig då att det underst låg ett ekparkettgolv. Denna ursprungliga ekparkett består av parkettsektioner med en stavlimmad stomme. På dess undersida finns ett fanér. På ovansidan av stommen finns först ett fanér och däröver slitytan av ek limmad i ett stavmönster. Detta parkettgolv låg direkt på en sandbädd förutom glest placerade trekantslister som stöd. Inga fuktproblem tycktes förekomma.

Detalj av genomskärningen av det ursprungliga parkettgolvet.

Man valde att behålla originalgolvet orört och ovanpå detta lade man linoleummattan (FORBO Marmoleum/3234 Forest ground).

Framför den återupptäckta spisen (se nedan) fanns det ett spisplan av slipad kalksten. Detta rengjordes och bevarades intakt. När det nya linoleumgolv lades kom både linoleummattan och spisplanet i samma nivå. Golvbytet medförde således en liten sänkning av golvnivån. Detta medförde också att en större del av den ursprungliga golvlisten blev synlig. Mellan linoleummattan och golvlisten spikades en liten rektangulär stav, som tidigare funnits där då lamellparkettgolvet fanns.

Väggen med det gamla stadshusets fasadpanel, ytterväggen och den nordvästra gavelväggen tänktes lämnas utan åtgärd. Vid rivning av skåpsinredningen frilades en ursprunglig öppen spis. Spisen bestod av en rektangulär öppning omramad av en profilering i putsen. Invändigt var spisen klädd med röda tegelstenar. Över spisen fanns resterna av ett spjällvred.

Väggen invid spisen var målad flera gånger, men den ursprungliga färgen var penselstruken kalkfärg eller möjligen emulsionsfärg i ljusbeige kulör. När stadshuset uppfördes anlätade man konstnären och professorn Hilding Linnqvist som expert beträffande färgsättningen. Det är därför troligt att Linnqvist valt denna kulör. Kulö-

Ovan: Spisen inför restaurering.
Nedan: Spisen efter restaurering.

ren bör också ha avstämts för att passa till väggen med det gamla stadshusets fasad.

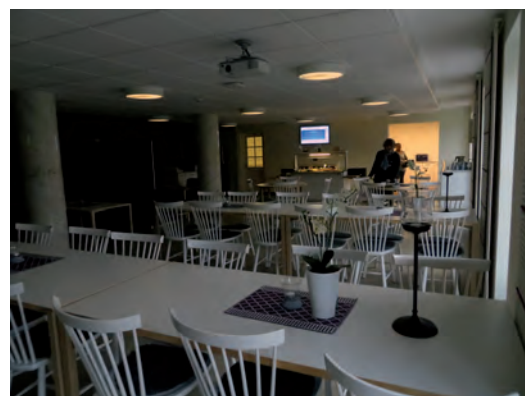
Vid ommålningen av väggen bedömde man att det varierande underlaget inte var lämpligt för kalkavfärgning. I stället målades väggen med emulsionsfärg i den ursprungliga kulören (NCS S 0505-G80Y). Även spisomfattningen fick denna behandling och penselströks. Ett par nydragna utanpåliggande elkanaler målades in i väggfärgen. Vidare dokumenterades den kulör som fanns strax ovanpå den ursprungliga (NCS S 1010-Y20R). Denna färg hade dock aldrig målats på den profilerade spisomfattningen. Vidare var denna färg rollad.

För att undvika att väggarna erhöll olika kulör målades även de två övriga putsväggarna om, trots att detta inte var avsikten från början.

Ovan: Detalj som visar dels putsskador på den profilerade spisomfattningen, dels nivåskillnaden mellan kalkstensplattorna framför spisen och det sekundära ekparkettgolvet.

Nedan: Kafeterian efter åtgärder. Lägg märke till att taket ser jämnare ut nu vid en jämförelse med de tidigare akustikplattorna som täckte mindre, rektangulära områden.

Detalj av spisens anslutning till golvet efter arbetena.

Ovan: Öppningen mot korridoren vidgas.
Nedan: Mellanväggar som inte var gjutna bestod av håltegel.

Taket försågs med nya ljudabsorbenter av liknande slag som tidigare. Skillnaden var emellertid att man nu inte lämnade puts-taket synligt kring kolonnerna. Däremot lämnades taket närmast väggarna fritt, i särskilt hög grad utefter ytterväggen. Detta innebar att innertaket upplevs jämnare och inte bestående av kvadratiska fält av akustikplattor, som tidigare. Den praktiska funktionen med dämpat ljud i lokalen upplevdes av brukarna som påtagligt bättre efter åtgärderna.

Inför arbetena fanns det en blockerad, glasad dörr mot konferensrummet. Denna dörr togs bort och i stället sågades väggen upp något för att skapa bättre kommunikation mellan kafeterian och detta rum som nu skulle bli diskavlämning m.m. Ursprungligen planerade man för en kraftig breddning, men denna minskades ner något av konstruktiva skäl. Den nya öppningen markerades inte med foder eller lister.

Den andra dörröppningen försågs nu med det återanvända dörrbladet från den borttagna dörren. Detta dörrblad var särskilt lämpligt eftersom det var glasat och tillät viss genomsikt.

Konferensrummet, rum 034

I det ursprungliga konferensrummet skulle diskavlämning ordnas. Golvet bibehölls intakt. Även taket, som med viss tvekan bedömts vara ursprungligt, bevarades men doldes av nya akustikplattor med integrerad belysning.

Väggarna målades som kafeterians. Väggen mot korridoren vidgades. Denna vidgning medförde att golvet fick kompletteras med klinkerplattor. Vid ingreppen i väggen visade det sig att väggen består av stående tegelstenar med hålrum.

Till höger: Detalj av konferensrummets innertak.

Kopieringsrummet, rum 033

Det ursprungliga kopieringsrummet skulle inredas för kök. Eftersom detta rum inte skyddades av byggnadsminnets rumsskydd, utan endast av stomskyddet lades inga särskilda antikvariska aspekter på åtgärderna. Från början var avsikten att det sekundära klinkergolvet skulle bevaras, men eftersom det behövdes en golvbrunn valde man i stället att belägga golvet med Acrydur - en halksäker tät golvbeläggning.

Väggarna behövde rengöras och rensas från olika skikt. Det visade sig att väggarna bestod av betongsten belagd med cementfiberplattor, borttagna kakelplattor och glasfiberväv. Detta revs till fast underlag som sedan putsades och försågs med vitt, kvadratisk kakel.

Taket försågs med akustikplattor av samma slag som i föregående rum.

Köket inreddes med fullt modern utrustning, såsom diskmaskin, mikrovågsugnar, diskbänk, kyl osv.

Ovan: Det tidigare kopieringsrummets golvkonstruktion.
Till vänster: Rivning av väggbeklädnader.
Nedan: Det nyinredda köket.

Övriga utrymmen

I de inre delarna av källaren skedde en allmän uppsnygning. Eftersom dessa utrymmen inte heller skyddades av byggnadsminnets rumsskydd, utan endast av stomskyddet lades inga särskilda antikvariska aspekter på åtgärderna.

Ilagning av klinkergolv gjordes på enstaka ställen. Väggarna målades ljusa och taken försågs med akustikplattor av en annan typ än de i kafeterian. Befintliga snickerier bibehölls och kompletterades med bland annat nya dörrar.

Övrigt

För att öka användningen av kafeterian installerades även projektor och filmduk på ett icke iögonfallande sätt. Möbleringen i rummet ändrades också så att sofforna inte står utefter den inre väggens

Det nya rummet för tryckeriet och brevsorteringen.

Ovan: Korridor med det f.d. konferensrummet i fonden.
Nedan: Nytt plotterrum.

Den nya möbleringen medförde att den gamla stadshusfasaden blir mer framträdande. På sidorna syns mobila ljudabsorbenter.

fasadparti, utan ut från denna. Detta medför att den gamla stadshusfasaden kan upplevas på ett tydligare sätt.

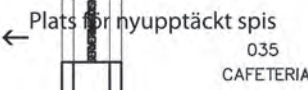
Vid kompletteringen av klinkergolven uppstod ett problem genom att dessa klinkerplattor inte producerades längre. Projektledare lyckades emellertid förvärva ett restparti av identiska plattor från Höganäs.

Sammanfattning

Arbetena har omfattat arbeten i delar av källarlokalerna. I de utrymmen som inte berörts i byggnads vårdprogram har lokalerna gjorts mer ändamålsenliga och prydliga i allmänhet.

I kafeterian har det kulturhistoriska värdet förstärkts genom att en ursprunglig öppen spis tagits fram och den ursprungliga färgsättningen på väggarna återställts. Vidare har golvets konstruktion och material genom tiderna kunnat fastställas. Dessutom upplever brukarna att kafeterian med tillhörande diskinlämning gjorts mer ändamålsenlig och mer trivsamt genom en förbättrad ljudnivå och utformning.

Planritning över den tänkta förändringen av det södra hörnet av källaren. Platsen för den nyupptäckta spisen är markerad. Öppningen mellan kafeterian och diskinlämningen vidgades inte så mycket som ritningen visar. Originalritning: Tranark AB.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	432-1079-2014
Jönköpings läns museums dnr:	23/2014
Byggherre:	AB Tranåsbostäder
Projektör:	Tranark AB genom Karin Lind
Projektör, el:	ÅF Infrastructure AB
Projektör, VVS:	Energiteknik AB
Entreprenör, bygg:	SE Bygg AB
Entreprenör, målning:	Sandå Sverige AB
Entreprenör, mattläggning:	Färgcity i Tranås AB/Colorama
Entreprenör, el:	Gränna Eltjänst AB
Entreprenör, rör:	Åkessons rör i Tranås AB
Entreprenör, ventilation:	Sprintline industriservice AB
Rapportansvarig:	Jönköpings läns museum/Anders Franzén
Antikvarisk medverkan:	Jönköpings läns museum/Anders Franzén
Slutbesiktning, antikvarisk:	17 oktober 2014
Slutbesiktning, entreprenad:	1 oktober 2014
Län:	Jönköpings län
Kommun:	Tranås kommun
Socken/stad:	Tranås
Fastighetsbeteckning:	Lövstad 1

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor och litteratur

Franzén, Anders (2013). *Tranås stadshus : vårdprogram för byggnadsminnet Tranås stadshus*. Byggnadsvårdsrapport 2013:42. Jönköpings läns museum.

Arkiv

Jönköpings läns museum, topografiska arkivet.

Sandå Sverige AB
Jönköping

SANDÅ
SANDÅS - SANDÅS - SANDÅS

Materialförteckning

[illegible]

Byggnadsvårdsrapport 2014:44
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM